

UNDERLAGSRAPPORTER FÖR MALMÖKOMMISSIONEN

2012-11-27

Av: Kommission för ett socialt hållbart Malmö

De underlagsrapporter som tas fram för Malmökommissionen tjänar som diskussionsunderlag. Syftet är att få till stånd en bred diskussion och medverkan kring kommissionens olika frågeställningar om hur skillnader i hälsa ska kunna minska i Malmö.

Författarna till underlagen är ansvariga för innehållet. I slutrapporten till kommunstyrelsen i december 2012 kommer helhetsbilden, baserad på samtliga under och dialog med olika aktörer att styra vad kommissionen till slut anser vara mest angeläget att åtgärda för att på sikt minska ojämlikheterna i hälsa i Malmö.

1. Hur hänger en socialt hållbar utveckling och hälsans jämlikhet ihop?

Sambanden mellan hälsa och hållbar utveckling beskrivs och diskuteras ingående i rapporten. Syftet är att ur en systemteoretisk utgångspunkt lägga grunden för en gemensam referensram för hur jämlikhet i hälsa kan ses som ett mått för en socialt hållbar utveckling.

Författare: kommissionär Per-Olof Östergren, professor i socialmedicin och global hälsa, Lunds universitet.

[Läs hela rapporten här »](#)

2. Livsvillkor, levnadsvanor och hälsa i Malmö

Rapporten bygger på de skånska folkhälsoenkäterna och beskriver att det finns tydliga geografiska och sociala skillnader i såväl levnadsvillkor, levnadsvanor och hälsa i Malmös befolkning. En stor del av de funna geografiska skillnaderna är i grunden sociala, konstaterar författarna.

Författare: Maria Rosvall, kommissionär och docent, Region Skåne, Martin Lindström, professor, Centrum för Primärvårdsforskning, Lunds universitet, Birgit Modén, forskare, olycksfall, Region Skåne, Mathias Grahn, statistiker, Region Skåne, Maria Fridh, leg. läkare, SUS Malmö, Region Skåne

[Läs hela rapporten här »](#)

3. Gravida kvinnor och deras barn i Malmö år 2000-2010. Några uppgifter om boende, härkomst och komplikationsrisker

Risikfaktorer så som tonårsgraviditeter, tobaksbruk, övervikt och diabetes ses i övervägande grad bland den fattigare delen av befolkningen. Som konsekvens påverkar detta riskerna för tillväxthämmat barn, dött barn och andra förlösningskomplikationer. Det finns anledning till oro när det gäller en stigande andel mammor drabbade av övervikt och fetma. Ett annat bekymmer är utvecklingen av psykisk ohälsa och dess effekter på det ofödda barnet och

förlossningssituationen.

Författare: Johan Molin, överläkare kvinnokliniken, Skånes universitetssjukhus.

[Läs hela rapporten här »](#)

4. Förskolans betydelse för barns utveckling, lärande och hälsa

Rapporten konstaterar att de tidiga uppväxtåren i förskolan är viktiga, främst genom att barn får tillgång till pedagogiskt utbildad personal och lärandemiljöer där de lär sig vara aktiva, engagerade och kreativa tillsammans med andra barn. Viktigast är de pedagogiska relationerna mellan förskolepersonal och barn och att man skapar möjligheter för förskolepersonal att använda sitt kunskaps- och sin kompetens. Speciellt betydelsefullt är detta för barn i resursfattiga uppväxtmiljöer och för vad vi kallar för utsatta barn.

Författare: Sven Persson, kommissionär och professor i pedagogik på Malmö högskola.

[Läs hela rapporten här »](#)

5. Skolbarnens hälsa i Malmö

De tydliga sociala skillnader i hälsa som finns väl dokumenterade i litteraturen inklusive markant ökad risk även för fysiska hälsoproblem är påtagligt närvarande så snart man börjar undersöka förekomsten av dessa problem. Det saknas idag en systematisk, täckande och kontinuerlig rapportering av skolbarns hälsa och uppföljning över tid. Kunskaper om barns hälsa behöver sättas in i ett socialt sammanhang.

Författare: Stefan Kling, samordnande skolhälsovårdsöverläkare, Malmö stad.

[Läs hela rapporten här »](#)

6. Skolan och staden – forskningsperspektiv på integration och skolrelaterade klyftor i den moderna staden

Rapporten tar avstamp i utbildningssociologiska resonemang om sociala klyftor och orättvisor samt i några huvudsakliga externa faktorer som påverkar elevernas skolresultat. Med externa faktorer avses tiden för ankomst till den svenska skolan, bakgrundsfaktorer (klass, kön, etnicitet) samt boendesegregationens och skolvalfrihetens effekter. Slutligen presenteras några konkreta rekommendationer till de ansvariga i kommunen, skolorna och familjerna om vad som borde göras för att tillhandahålla en starkare möjlighetsstruktur för barn och ungdomar som inte lever upp till skolans målsättningar.

Författare: Nihad Bunar, kommissionär och professor i barn- och ungdomsvetenskap, Stockholms universitet

[Läs hela rapporten här »](#)

7. ”Att behålla mitt och lära mig något nytt” – föräldraengagemang i mångkulturella miljöer

Rapporten diskuterar en skolform som delvis är dold för forskare, lärare, politiker och beslutsfattare. Dessa ”komplementära undervisningsformer” tar sig form i läxhjälp, modersmålsundervisning, kultur och religionsundervisning, och är organiserade av ideella ledare efter den ordinarie skolans slut eller på helgerna. Många föräldrar i mångkulturella

miljöer lyckas mobilisera sig utanför skolans ordinarie verksamhet och tar kampen mot elevernas dåliga skolresultat. Rapporten lägger slutligen förslag om att utöka samverkan mellan komplementära och offentliga skolor och göra en kartläggning om dessa skolor för att få större kunskap om barnens vardag utanför skolan.

Författare: Laid Bouakaz, fil.dr. i pedagogik, universitetslektor, Malmö högskola

[Läs hela rapporten här »](#)

8. God kvalitet i fritidshem – grund för elevers lärande, utveckling och hälsa

Rapporten beskriver fritidshemsverksamhetens framväxt de senaste tjugo åren som en oerhört turbulent tid. Verksamheten har mer än fördubblats när det gäller antal inskrivna barn samtidigt som stora nedskärningar drabbat verksamheten. Fritidshemmen är en verksamhet som i många sammanhang osynliggörs, men som skulle kunna ha potential att göra skillnad när det gäller barns lärande, utveckling och hälsa, menar författarna.

Författare: Carin Falkner, lektor i lärande och Ann Ludvigsson, lektor i pedagogik, Högskolan för lärande och kommunikation, Jönköping

[Läs hela rapporten här »](#)

9. Gymnasieskolan – inte en skola för alla?

En viktig insats för att skapa ett socialt hållbart Malmö är att minska andelen ungdomar med låg utbildning. Varför hoppar ungdomar av gymnasiet och vad får det för sociala och hälsomässiga konsekvenser? Vad kan en stad som Malmö göra för att fler elever ska börja och avsluta gymnasiet? I rapporten ger författaren flera förslag på insatser med målsättningen att 90 procent av ungdomskullarna senast vid 24 års ålder ska ha uppnått godkända slutbetyg från gymnasieskolans program eller motsvarande gymnasienivå inom KOMVUX eller folkhögskola år 2020.

Författare: Margareta Cederberg, fil dr i pedagogik. Universitetslektor, Malmö högskola

[Läs hela rapporten här »](#)

10. Nyanlända barn i Malmö – en kartläggning av demografi och organisation av mottagande

Kartläggningen som sträcker sig från 2008-2011, beskriver demografin med fokus på nyanlända barn i Malmö. Begreppet "nyanlända barn" omfattar i kartläggningen folkbokförda invandrade barn, asylsökande barn och papperslösa barn. Det konstateras tidigt i rapporten att en samlad bild av demografi och mottagande av nyanlända barn i Malmö saknas och att viss statistik som finns är bristfällig. Därmed har det också varit svårt att få en tydlig bild av barnens hälsostatus. Rapporten avslutas med förslag till åtgärder.

Författare: Karin Ander, fil.kand i mänskliga rättigheter

[Läs hela rapporten här »](#)

11. Sjukvårdskonsumtion i Malmö 2010

Bristande hälsa påverkar livskvaliteten och livslängden för individen, men ger också kostnader för samhället i form av bland annat vård, minskade skatteintäkter och utbetalning av ekonomiskt stöd till individen. För att värdera sjukvårdens

insatser, är det bland annat nödvändigt att förstå vilka faktorer som inverkar på sjukvårdskonsumtionen, eftersom det inte bara är dålig hälsa som ger sjukvårdskonsumtion. Rapporten redovisar slutsatser för Malmö och områden som kräver djupare analyser.

Författare: Anders Beckman, leg. läkare, specialist i allmänmedicin i Malmö och MD, Lunds universitet.

[Läs hela rapporten här »](#)

12. Kvinnors deltagande i mammografiscreening i Malmö och kopplingen till sociala determinanter

Rapporten visar att kvinnor med sämre socioekonomisk status inte deltar i mammografiscreening. Det framgår även att ett område som är präglad av hög migrationsfrekvens och hög arbetslöshet inte främjar ett högt deltagande i screening. Eftersom screening bedrivs av landstinget behövs en dialog med kommunen i denna fråga och liknande frågor som gäller vårdutnyttjande eller förebyggande hälsovård, menar författaren.

Författare: Sophia Zackrisson, specialistläkare i radiologi på SUS.

[Läs hela rapporten här »](#)

13. Hur mår Malmös äldre? Prediktorer för livstillfredsställelse, funktionsförmåga och aktiviteter i det dagliga livet

Sociala skillnader i hälsa finns även bland Malmös äldre. Baserat på tidigare psykologiska åldrandeteorier om ett gott åldrande finns ett flertal strategier att tillämpa, som kan stödja en sådan process. Att stimulera till en hälsosam livsstil genom att skapa miljöer för detta via egna aktiviteter eller föreningsliv, med god tillgänglighet ökar möjligheter att stärka individens fysiska, mentala och sociala reservkapacitet.

Författare: Sölve Elmståhl, professor och klinikchef på medicinska fakulteten, Lunds universitet och Henrik Ekström, forskare i geriatrik, Skånes universitetssjukhus.

[Läs hela rapporten här »](#)

14. Lokala handlingsstrategier mot barnfattigdom

Rapporten har syftet att fördjupa förståelsen och handlingsutrymmet för att lokalt minska barnfamiljers ekonomiska utsatthet. Malmö utgör det lokala exemplet i denna studie. Detta är särskilt uppfordrande med tanke på att staden har en barnfattigdom som avviker från landet i stort och andra storstäder. Utifrån aktuellt kunskapsläge presenteras inslag till en samlad handlingsstrategi för att minska barnfattigdomen med målsättningen att till 2050 eliminera barnfattigdomen i en stad som Malmö. Ett konkret delmål att halvera barnfattigdomen till 2020 diskuteras. För att uppnå detta föreslås en kommunal handlingsplan.

Författare: Tapio Salonen, kommissionär och professor i socialt arbete, Malmö högskola, Anna Angelin, doktor i socialt arbete, Lunds universitet

[Läs hela rapporten här »](#)

15. Skälig levnadsnivå i Malmö

Rapporten har till uppgift att djupare begrunda socialtjänstens handläggning och bedömningar av ekonomiskt utsatta barnfamiljer. Mer specifikt handlar det om hur Malmö stad policymässigt och i praktiken hanterar frågor om skälig levnadsnivå i förhållande till ekonomiskt bistånd. Barnperspektiv och arbete med barnfamiljer står för alla stadsdelar högt på agendan och anses betydelsefullt. Likväl efterlyser många i studien ett mer samlat grepp inom Malmö stad.

Författare: *Torbjörn Hjort, docent i socialt arbete, Lunds universitet.*

[Läs hela rapporten här >](#)

16. Den ojämlika välfärden i Malmö ur ett socioekonomiskt perspektiv

Rapportens övergripande syfte är att ur ett socioekonomiskt perspektiv belysa

- kostnaderna för utanförskap på ett principiellt plan samt belysa detta i några räkneexempel för delar av staden,
- de strukturella mekanismerna bakom detta och
- förslag till hur man skulle kunna hantera detta i staden

Författare: *Ingvar Nilsson, nationalekonom, SEEAB, Institute for SocioEcological Economics*

[Läs hela rapporten här >](#)

17. Kön, genus och hälsa; socioekonomiska skillnader i hälsa bland kvinnor och män

Rapporten ger en bred kunskapsöversikt och beskriver hur socioekonomiska skillnader i hälsa bland kvinnor och män uppstår, förstärks under livet och hur samhället kan påverka dem. Skillnaderna syns inte minst på den segregerade arbetsmarknaden där kvinnor och män i stor utsträckning har olika yrken och arbetar i olika sektorer på arbetsmarknaden. Generellt är barndomen en bra period för att påverka hälsoskillnader, skriver författarna. Man behöver påverka hela kedjan och börja med föräldrastöd så att familjen bereder samma möjligheter för både flickor och pojkar, man behöver arbeta med genusmedveten pedagogik i förskolan och skolan och fortsätta i arbetslivet.

Författare: *Susanna Toivanen, docent i sociologi, Marit Gisselmann, fil dr i sociologi vid CHESS, Stockholms universitet och Petra Lindfors, docent i psykologi och universitetslektor, Stockholms universitet*

[Läs hela rapporten här >](#)

18. Arbetslöshet och hälsa – en kunskapsöversikt

Forskning visar samband mellan arbetslöshet och ökad dödlighet. Arbetslöshet har också samband med ökad psykisk ohälsa, och i viss utsträckning även ökad somatisk ohälsa och missbruk av alkohol och droger. Rapporten beskriver den nationella arbetslöshetens utveckling under senare år och visar på hälsokonsekvenser, samt hur det skiljer sig mellan män och kvinnor. En central aspekt för Malmö är konsekvenser av hög ungdomsarbetslöshet, vilket rapporten också belyser. Här beskrivs dessutom arbetets funktion som enligt forskning fyller andra viktiga hälsofrämjande funktioner än att det är inkomstbringande.

Författare: *Urban Janlert, professor i folkhälsovetenskap vid Umeå Universitet*

[Läs hela rapporten här »](#)

19. Befolkningsrörelser, försörjningsvillkor och bostadssegregation

Rapporten bygger på tre sammanlänkade delar som sammantaget illustrerar Malmö, en stad stadd i snabb förändring;

1. Befolkningsmässiga förändringar de senaste tjugo åren.
2. Inkomstens fördelning bland malmöborna och dess betydelse för ojämlikhet i hälsa.
3. Inkomstojämlikhet och bostadssegregation.

Denna befolkningsanalys visar att närmare en halv miljon människor passerat revy i Malmö mellan 1990 och 2008, vilket är nästan dubbelt så många som vid ett givet tillfälle. Malmö fungerar som portal eller nod i globaliseringen för såväl nära som långväga flyttströmmar. Befolkningsprofiler har på gått från en åldrad till ung befolkning där andelen utrikesfödda eller med utländsk bakgrund passerat 40 procent. Närmare en tredjedel av den arbetsföra befolkningen går numera varken till ett arbete eller är i studier. Det har också skett en kraftigt ökad inkomstojämlikhet mellan hushållen i Malmö, samtidigt som bostadssegregationen ökat de senaste decennierna. Rapporten avslutas med att identifiera problem och generella inslag i förändringsstrategier som förmår bryta det ojämlikhetsmönster som tilltagit under 2000-talets första årtionde.

Författare: *Tapio Salonen, kommissionär och professor i socialt arbete*

[Läs hela rapporten här »](#)

20. Malmö – de två kunskapsstäderna (del 1)

För att förstå varför skillnaderna i hälsa har blivit så stora i Malmö räcker det inte med att fokusera på bara vissa delar av Malmö. Det krävs ett helhetsperspektiv. Rapporten är en analys av orsaker och samband bakom social ojämlikhet i hälsa. Centralt är sambandet mellan tillväxt och välfärd. Förståelsen har försvårats av den kunskapssyn som ligger till grund för synen på Malmö som kunskapsstad, menar författaren. Det är en kunskapssyn som likställer kunskap med fakta och gör kunskap till en fråga om kvantifieringar, vilket gör att Malmö har blivit en kvantitetskunskapsstad. För att problemen med de stora skillnaderna i hälsa och välfärd ska kunna lösas måste Malmö bli mer av en kvalitetskunskapsstad, skriver författaren och redogör för vad det skulle kunna innebära.

Författare: *Mikael Stigendal, professor i sociologi, Malmö högskola*

[Läs hela rapporten här »](#)

21. Malmö – från kvantitets- till kvalitetskunskapsstad (del 2)

I denna andra rapport går författaren igenom förslag på lösningar, som bygger på lärdomar av de särskilda storstadsinsatser som under de senaste decennierna gjorts i Malmö för att lösa problemen med de ökande sociala skillnaderna. Det handlar bland annat om URBAN-programmet, Storstadssatsningen, Välfärd för alla och SÖM. Efter genomgång och analys av satsningarna dras slutsatser om hur sambandet mellan tillväxt och välfärd kan förändras genom förändringar av arbete, demokrati och kunskap.

Författare: *Mikael Stigendal, professor i sociologi, Malmö högskola*

(ej publicerad än)

22. Städer som nav för en globalt hållbar utveckling eller slagfält för sociala konflikter

Städers roll i nätverksamhället och den "glokaliserade" politiska ekonomin behandlas i rapporten som syftar till att diskutera den socialt hållbara utvecklingens betingelser, de utmaningar många medelstora städer står inför och det politiska manöverutrymme som finns för att hantera problemen. Globalisering, urbanisering och migration diskuteras, liksom olika former för samhällsstyrning.

Författare: Hans Abrahamsson, freds- och utvecklingsforskare, Göteborgs universitet

[Läs hela rapporten här >](#)

23. Miljöns betydelse för sociala skillnader i hälsa

Rapporten berör kopplingen mellan hälsa och den fysiska miljön, bostadsmiljön och arbetsmiljön. Hälsorisker i och omkring bostaden är fördelade så att de sannolikt ger betydande bidrag till skillnaderna i hälsa mellan sociala grupper i Malmö. Det finns en betydande trångboddhet i Malmö, särskilt bland barn. Åtgärder mot trångboddhet och för att lindra kon- sekvenserna av den framstår som mycket angelägna. Likaså presenteras slutsatser och rekommendationer för arbetsmiljö.

Författare: Maria Albin, Kristina Jakobsson, överläkare och docenter på avdel-ningen för arbets- och miljömedicin på Lunds universitet och Anders Djurfeldt, pol.mag.

[Läs hela rapporten här >](#)

24. Kan socialt kapital "byggas in" i våra bostadsområden och därmed förbättra invånarnas upplevda och mentala hälsa?

Socialt kapital omfattar våra sociala nätverk, vårt sociala stöd, våra möjligheter att delta i samhällslivet och graden av social samhörighet i vår närmiljö, något som har stor betydelse för vår upplevda och mentala hälsa, både på individ- och samhällsnivå.

Rapporten ger en översikt av hur boendemiljön påverkar hälsan och ger förslag på vetenskapligt underbyggda åtgärder för att främja socialt kapital i syfte att förbättra hälsan hos invånarna i ett bostadsområde.

Författare: Maria Emmelin, professor i global hälsa, Lunds universitet och Malin Eriksson, universitetslektor i folkhälsovetenskap, Umeå universitet

[Läs hela rapporten här >](#)

25. Stadens rumsliga påverkan på hälsa

Stadsplanering är ett viktigt verktyg när vi vill förbättra hälsan. Stadsplaneringen kan bidra till att områden kan bli bättre integrerade och att den sociala kontrollen ökar, vilket exempelvis påverkar faktorer som tillit och graden av vandalisering. Stadsplanering är också en bra process som kan bidra till ökad delaktighet och känsla av sammanhang, något som har stor betydelse för hälsan. Rapporten föreslår flera åtgärder. Bland annat kan barriärer omvandlas till sammanlänkande områden genom att förändra trafikleder till stadsgator och ge gång-, cykel- och kollektivtrafiken bättre förhållanden. Komplettera med bostäder som överbygger skillnader, premiera byggföretag och byggherrar som tar socialt ansvar och

främjar lokalt engagemang och gör en specifik storsatsning i form av ett socialt utvecklingsprojekt för ett större område i Malmö är andra förslag i rapporten.

Författare: Marianne Dock, programarkitekt, Bertil Johansson, översiktsplanerare, senior adviser och Håkan Kristersson, enhetschef IT/GIT-enheten, Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad.

[Läs hela rapporten här >](#)

26. Implementeringsforskning – en kunskapsöversikt.

Ett viktigt område för Malmökommissionen är implementering. Hur ska vetenskapligt underbyggda strategier kunna genomföras och omsättas i praktiken? Rapporten går igenom implementeringsforskningens utveckling och historia samt redovisar viktiga lärdomar.

Författare: Karl Löfgren, PhD och lektor i offentlig administration och styrning på Roskilde universitet

[Läs hela rapporten här >](#)

27. Mätning och analys av ojämlikhet i hälsa – om konsten att mäta något utan att veta vad och hur

Ett hälsopolitiskt mål med höga ambitioner är att hälsan bör vara rättvist fördelad, dvs. att hälsa inte bör vara systematiskt korrelerat med olika socioekonomiska faktorer som inkomst och utbildning. Sambandet mellan sådana socioekonomiska faktorer och hälsa är dock väldokumenterat och tycks bestå över tid trots medicinsk och ekonomisk utveckling, oavsett vilket mått på hälsa som används. Syftet med denna uppsats är att överblicka debatten kring ekonomers analys av ojämlikhet i hälsa och diskutera olika tolkningar samt problem med olika ojämlikhetsmått, samt vilken relevans det har för kommissionens uppdrag.

Författare: Ulf Gerdtham, kommissionär och professor i hälsoekonomi och Gustav Kjellsson, doktorand i nationalekonomi, Lunds universitet.

[Läs hela rapporten här >](#)

28. Barn i Malmö – olika livsvillkor ger ojämlik hälsa

Rapporten om barns hälsa är en antologi som tar upp forskning och beskrivning av situationen i Malmö bland annat gällande barn med försvårade livsvillkor, barn som far illa, nyanlända barn, hemlösa barn, barn till föräldrar med psykisk ohälsa, barn till frihetsberövade föräldrar och kopplingen mellan hälsa och bostadsområde. Rapporten pekar på att hälsan bland barn i Malmö är god men att skillnaderna i hälsa ökar. I slutet av varje del presenteras förslag på vad som kan göras för att fler barn ska må bättre och få en bra start i livet, trots olika livsvillkor.

Författare/redaktör: Marie Köhler, kommissionär och barnhälsovårdsöverläkare i Region Skåne

[Läs hela rapporten här >](#)